

Jujutsu kontra Judo

CZ. 2

Ilustracja z 1905 roku przedstawiająca trening jujutsu

Shiro Saigo, czyli mity a rzeczywistość

Nim zagłębimy się w kontynuację tematu, chciałbym na moment wrócić do poprzedniego odcinka, a mianowicie do miejsca, w którym wspominam o mistrzu Shiro Saigo („Budokan” nr 2/01 str. 41). Opisana tam wspaniała i błyskotliwa kariera Saigo jest przykładem jak odpowiednio rozdmuchana reklama czy informacja może spowodować powstanie mitu lub legendy w sztukach walki. Nie ulega wątpliwości, że młody Saigo był ekspertem judo, zastanówmy się jednak nad kilkoma faktami.

Kano poznał Saigo, gdy ten miał niespełna szesnaście lat, a podobno dopiero pięć lat wcześniej zaczął poznawać tajniki systemu klanu Aizu. I tu zaczynają się rodzic pierwsze wątpliwości. Czy ucząc się w okresie pomiędzy jedenastym a szesnastym rokiem życia, można zdobyć miano eksperta w sztukach walki? Czy Taigo Sanomo rzeczywiście postanowił wielowiekową tradycję swego rodu wraz z sekretnymi sposobami walki przekazać komuś, kto był tylko jego przybranym synem? Czy wreszcie system *oshiki-uchi* był w ogóle sposobem walki, bo i co do tego nie ma pewności? Na koniec trzeba się jeszcze zastanowić nad informacją, według której Saigo był ekspertem Daito ryu. Byłoby to co najmniej dziwne, gdyż nazwa „Daito ryu” zaczęła egzystować dopiero około pół wieku później.

Pisząc to, daleki jestem od sugestii, że większość historii i zdarzeń w sztukach walki to fikcja, a większość ekspertów to oszuści. Próbuje tylko przedstawić dwie strony tego zagadnienia, aby każdy czytelnik miał możliwość samodzielnej oceny danego wydarzenia lub przynajmniej nie przyjmował wszystkiego bezkrytycznie.

Niestety, długi okres, który upłynął od tamtych czasów, wielokrotnie powtarzane i powielane relacje, częstokroć zmieniane, dodawanie do nich „sensacyjnych” informacji itp. spowodowało, że relacje te zawierają wiele nieścisłości, które są wykorzystywane np. do promocji jakiegoś stylu, szkoły czy też super techniki.

Yoshin ryu kontra Kodokan

Poprzednia część artykułu zakończyła się opisem turnieju pomiędzy Kodokan Judo a Yoshin ryu jujutsu oraz na wydaniu przez Kano zaka-

Techniki szkoły Tenshin Shin'yo – jedno ze źródeł technik judo.

zu walki jego uczniom z przedstawicielami tej szkoły. Co spowodowało tak kategoryczny zakaz ze strony Kano?

Podobno cały ten turniej pomiędzy judo Kodokan a jujustu to tylko przykrywa do nieoficjalnych rozgrywek pomiędzy mistrzem Yoshin ryu a Kano. Chodziło o odzyskanie utraconego honoru Yoshin ryu, który ucierpiał przez kilku laty wskutek upokorzenia tej szkoły przez młodego Kano. Podobno w trakcie oficjalnych pokazów budo-bujutsu młody jeszcze Kano, nie bacząc na zasady publicznych pokazów (czy też po prostu ich nie znając) pokonał kilku zawodników Yoshin ryu. To właśnie wydarzenie spowodowało, że judo miało na pieńku ze szkołą Yoshin, co zaowocowało następnie turniejem, któremu patronowała policja, dająca na to przyzwolenie i miejsce, mając w zamian pewność, że kontrolowane walki nie przerodzą się w ogólną bijatykę. Trzeba w tym momencie podziwiać przezorność policji i żalować, że taki wzorzec nie funkcjonuje w naszym kraju, a myślę, że nie brakowałoby chętnych do sprawdzenia się w takich turniejach.

Wszyscy wiemy, że Kano otworzył swoją własną szkołę Kodokan w roku 1882. Natomiast większość błędnie uważa, że zaprzestał wówczas dalszej nauki Kito ryu u swojego nauczyciela Tsunetoshiego Iikubo. Trzeba sobie jasno powiedzieć, że na początku Kodokan był szkołą Kito ryu!

W 1885 Kano zademonstrował mistrzowskie umiejętności w Kito i został dopuszczony przez mistrza Iikubo do okuden Kito ryu. Od tego mniej więcej czasu zaczęto widzieć w Kodokanie oddzielną szkołę, nazywając ją jed-

Kano nauczający judo w Berlinie, w 1933 roku.

Ne waza (parter) we współczesnym kosen judo (u góry trzymanie, na dole tzw. „balacha”, dźwignia na staw łokciowy).

nak Kano ryu jujutsu lub czasami Kodokan ryu jujutsu.

Fusen ryu kontra Kodokan

W styczniu 1891 roku opinia publiczna dostrzegła się o spotkaniu, do jakiego ma dojść pomiędzy szkołami jujutsu i judo. Stronę jujutsu ma reprezentować szkoła Fusen z rejonu Kansai z ekspertem Tanabą Matauemonem na czele, natomiast Judo Kodokan reprezentować będzie mistrz Tobaru (3 dan).

Walka pomiędzy nimi była bardzo zacięta. Po kilku nieudanych próbach rzutu wykonanych przez Tobariego, jego przeciwnik, Tanabe postanowił przejść do walki w parterze. Tobaru wprawdzie mocno trzymał się na nogach, jednak górę wzięła biegłość techniczna eksperta jujutsu i Tobaru został sprowadzony do parteru i uduszony. Zawodnik judo był bardzo rozczarowany wynikiem spotkania, dlatego też rozpoczął intensywne studia techniki i walki w parterze.

Po roku, ponownie stanęli przed sobą gotowi do walki. Niestety, chociaż walka rozpoczęła się błyskawicznym atakiem Tobariego, który chciał wymazać z pamięci poprzednią porażkę, i to spotkanie zakończyło się ponownie szybkim zwycięstwem mistrza Tanabe.

Zwycięstwa te przyniosły sławę Tanabe, który jako przedstawiciel starych szkół jujutsu walczył z Kodokan Judo. Był to najtrudniejszy moment dla Kodokanu, który poniósł porażkę w starciu ze szkołą jujutsu. Nawet legendarny mistrz judo Isogai, 10 dan (wtedy 3 dan), kiedy walczył z Tanabe, znalazł się w ciężkich opalach, walcząc w parterze.

W konsekwencji doprowadziło to do podjęcia decyzji o włączeniu technik ne-waza do judo. Gdy jesteśmy już przy technikach ne-waza, to dodam tylko jako ciekawostkę, że około 1913 r powstało dla uczniów szkół wyższych i średnich kosen judo, które skupiało się wyłącznie na ne-waza, czyli walce w parterze. Walka trwała bez limitów czasowych i ograniczenia miejsca (tak długo, jak długo zawodnicy nie opuszczali dojo), a punktacją był tylko ippon. Kano jednakże skłaniał się ku zaniechaniu tych praktyk, ponieważ uważał, że ogranicza to wszechstronność jego nowego systemu (mimo to, do dzisiaj wąska grupa zapaleńców praktykuje tę formę judo w Japonii). Innym przykładem perfekcyjnego wykorzystania tego systemu jest powstanie kilka lat później, w Brazylii, podwalin systemu zwanego brazylijskim jiu jitsu (bjj), którego prekursorem był Japończyk Mitsuyo Maeda (1878-1941), ekspert szkoły Tenjin Shinyo ryu oraz znakomity judoka.

Sekrety sukcesu Kodokanu

Istnieje wiele różnych tłumaczeń wyjaśniających sekret sukcesu nowego systemu. Jedną z powszechnych opinii jest, że Kano zbudował potęgę Kodokan Judo na bazie doświadczonych ekspertów innych szkół jujutsu, których tak naprawdę niewiele nauczył. Z drugiej strony twierdzi się, że dziś legendarni już mistrzowie pokroju Yamashity, Yokoyamy czy Saigo, tak naprawdę niewiele umieli przed podjęciem nauki u Kano, że dopiero Kano swoim sposobem nauczania potrafił wnieść ich na poziom mistrzowski.

Trudno jest dziś rozstrzygnąć, która z tych opinii jest prawdziwa. Jest jednak pewne, że Kano miał bardzo nowatorskie podejście do nauki

Praktyczne zastosowanie technik judo w samoobronie. Ilustracja z 1951 roku.

technik. Na przykład jego uczniowie byli prawdopodobnie pierwszymi adeptami sztuki walki, którzy z równą biegłością posługiwali się obiema rękami. Pewnego razu Kano miał powiedzieć: będziemy od dziś ćwiczyć rzuty na dwie strony! Będziemy równie dobrze posługiwać się technikami wykonywanymi na prawą, jak i lewą stronę! Uczyniło to z judoków bardzo niebezpiecznych przeciwników, było też ogromnym wyzwaniem dla szkół jujutsu, których przedstawiciele byli przeważnie mocno zaskoczeni faktem, że judoka może chwycić również lewą stroną i wykonać rzut.

Niektórzy autorzy wspominają też o takim szczególe jak zmiana starego wzoru gi do jujutsu na nowe. Zmiany, wiążące się m.in. ze zmianą długości rękawów i nogawek, miały jakoby pozwalać judokom na łatwiejsze wykonywanie rzutów. Mam jednak duże wątpliwości czy w tym, przeciw mało znaczącym, fackie kryje się część tajemnicy ówczesnych mistrzów judo... Jeszcze jednym czynnikiem, o którym się mówi, że przyczynił się do sukcesów Kodokanu, była umiejętność padania, mocno rozwijana przez Kano. Dodatkowe studia nad ukemi pozwalały zawodnikom judo przetrwać ostre rzuty jujutsu.

Wnioski i konkluzje

Nie sposób ocenić wszystkich poczyniń Kano, ale faktem jest, że jeżeli nawet pewne działania doprowadziły w konsekwencji do osłabienia zainteresowania starymi szkołami jujutsu, to i tak więcej mu te systemy zawdzięczają niż komukolwiek innemu. Nawet karate nauczane przez Funakoshiego zawdzięczamy Kano, a jo jutsu i jego rozwój w jodo to zasługa osobistych kontaktów Kano z mistrzem Shimizu Takajim. Ponadto Kano nigdy nie zaprzeczał, że jego uczniowie to ludzie z jujutsu, tak jak on sam! Byli mu wierni z uwagi na doskonały system nauczania, najpierw Kano jujutsu, a potem judo. Dodać też należy los wielu ubogich nauczycieli koryu, którzy stracili swoich uczniów znaleźli oparcie w Kodokanie.

Jeszcze jednym bardzo ważnym i ciekawym szczegółem jest to, że Kano jako jedyny wysłał swoich uczniów do innych mistrzów w celu wzbogacenia ich umiejętności w judo. Nieraz, aby tego dokonać mu-

siał używać swoich znajomości i wpływów (Sosuishitsu ryu, wczesne aikijutsu Ueshiby i wiele innych). Nawet sam Kano potajemnie korzystał z nauk innych mistrzów, przykładem niech będzie relacja wnuczki jednego z ekspertów Araki ryu jujutsu. Według zapisków, Kano spotykał się z jej dziadkiem przeważnie nocą i uczył się technik walki wręcz stosowanych na polu walki, z których ta szkoła była znana.

Wiele by można jeszcze napisać o Kodokan judo. Nie sposób jednak na kilku stronach wyjaśnić zawiłości tego tematu oraz rozwinąć i wyjaśnić wszystkich wątpliwości czytelników.

Jedno zdaje się być pewne, że Kano na pewno nie chciał uśmiercić jujutsu, bo sam był żywotnie zainteresowany jego dalszą nauką i rozwojem nawet wtedy, gdy judo było już w Japonii dość popularne.

Niewątpliwie bardzo zależało mu na wprowadzeniu jego zasad edukacyjno - wychowawczych do „wszystkich” sztuk walki, ale nie miało to na celu ich totalnej zmiany czy podporządkowania Kodokanowi.

Na pewno też Kano był pierwszym, który tak dalece zmodyfikował systemy jujutsu i podporządkował je nowej idei. Ciekawe, że nawet te szkoły, które odrzuciły nauki filozofii judo i tak uległy (poza małymi wyjątkami) wpływom nowej metodyki nauczania i do pewnego stopnia zasadom stworzonym przez Kano, co najlepiej świadczy o jego wielkości.

Od świątyni Eishoji do betonowego gmazyska Międzynarodowego Centrum Judo.

